

УДК 338 (477)

ФОРМУВАННЯ НОВОЇ ПОЛІТИКИ ПІДВИЩЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ОБ'ЄКТІВ ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНОГО ФОНДУ УКРАЇНИ

FORMATION OF A NEW POLICY FOR IMPROVEMENT OF INVESTMENT ATTRACTIVENESS OF OBJECTS OF THE NATURAL RESERVOIR FUND OF UKRAINE

Роман МАХІНЬКО,
Державна установа «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України», Київ

Roman MAKHINKO,
Public Institution «Institute of Environmental Economics and Sustainable Development of the National Academy of Sciences of Ukraine», Kyiv

Запропоновано нові підходи до формування сучасної політики підвищення інвестиційної привабливості об'єктів природно-заповідного фонду України. Визначено зміст ключових механізмів державного управління, що використовуються з метою реалізації відповідної стратегії у зазначеній сфері, та наведено пропозиції щодо їх удосконалення.

Ключові слова: механізм, державне управління, політика, інвестиційна привабливість, оцінка, природно-заповідний фонд України, об'єкт.

Abstract. *New approaches to the formation of a modern policy of raising the investment attractiveness of the objects of the nature reserve fund of Ukraine are proposed. The content of the key mechanisms of public administration used for the implementation of the relevant strategy in the given sphere is determined, and suggestions are made for their improvement.*

Key words: *mechanisms, of public administration, politics, investment attractiveness, assessment, natural reserve fund of Ukraine, objects.*

Постановка проблеми. В умовах посилення урбанізації та зростання рівня споживання людством природних ресурсів об'єкти природно-заповідного фонду стають основою збереження екосистеми та поновлення відновлювальних ресурсів планети. Не є винятком й Україна. Її переваги в досліджуваній сфері полягають у наявності широкої мережі об'єктів природно-заповідного фонду, розташованих у більшості її регіонів. Але нині спостерігається негативна тенденція щодо їх скорочення та зміни цільового призначення, в тому числі і передача земель під забудову. Така ситуація обумовлена, з одного боку, розташуванням об'єктів природно-заповідного фонду в місцях урбаністичної забудови з високою вартістю земельних ділянок, а з іншого – затратністю та економічною нерентабельністю для бізнесу утримання таких об'єктів.

Зазначене ускладнюється недостатнім державним фінансуванням досліджуваної сфери. З огляду на це можна стверджувати, що сучасні об'єкти природно-заповідного фонду України перебувають під загрозою, що позначається на функціонуванні екосистеми загалом. Причиною цього є неформованість комплексної політики в цій сфері та неефективне державне управління. Відповідно, в сучасних умовах виникає необхідність розробки засад формування інвестиційної привабливості об'єктів природно-заповідного фонду України, що сприятиме їх збереженню. Зазначене вище обумовлює актуальність окресленої у статті проблематики.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. Окремі питання певною мірою досліджувалися у працях В.І. Азара, Н.В. Багрова, Ю.А. Веденіна, С.А. Генсирука, Л.С. Гринів, М.І. Долишнього, О.В. Живицького, П.В. Жука, І.В. Зорина, Є.А. Котлярова, В.С. Кравціва, Н.С. Мироненко, М.С. Нижник, М.С. Нудельмана, В.С. Преображенського, І.Д. Родичкіна, В.П. Руденка, О.І. Тарасова, І.Т. Твердохлебова, В.П. Чижової та інших. Отримані результати є значущими з теоретичного та практичного погляду, проте динамічний розвиток процесу інвестування потребує підготовки нової стратегії забезпечення інвестиційної привабливості природно-заповідних об'єктів національного значення та, відповідно, подальшого наукового пошуку.

Метою статті є розробка підходів до формування сучасної політики підвищення інвестиційної привабливості об'єктів природно-заповідного фонду України.

Виклад основного матеріалу. Низький рівень інвестиційної привабливості зазначеної сфери є однією з головних причин її занепаду та скорочення кількості об'єктів. У сучасних умовах лише фінансової підтримки держави недостатньо для збереження та розвитку останніх, необхідно залучати інвестиційні ресурси бізнесу. Це можливо за умови забезпечення економічного ефекту від вкладення інвестицій.

Реалізації зазначеного сприятиме формування дієвої державної політики підвищення інвестиційної привабливості об'єктів природно-заповідного фонду як елементу державного управління. Відповідно політика інвестиційної привабливості таких об'єктів має спрямовуватися на підвищення рівня ефективності управління щодо них.

Державне управління у сфері забезпечення інвестиційної привабливості об'єктів природно-заповідного фонду України здійснюється за допомогою відповідних механізмів, а саме: організаційного, нормативно-правового, мотиваційного, інформаційного, економічного, політичного. На наш погляд, ключовими є перші три з них.

Фактично формування сучасної політики підвищення інвестиційної привабливості об'єктів природно-заповідної сфери можливе шляхом удосконалення ключових механізмів державного управління нею. Але попередньо необхідно розглянути їх суть та структуру.

Наразі немає єдиного підходу до трактування організаційного управлінського механізму. Так, М. Круглов вважає його «сукупністю різноманітних за своєю природою конкретних організаційних механізмів,

покликаних організувати в інтересах власника ефективну діяльність компанії (організації) як виробничо-господарської та соціальної системи, що діє в умовах зміни потреб суспільства та нестабільності зовнішнього середовища» [1, с. 398]. У свою чергу, в «Економічному словнику» ця категорія визначається як «відповідний певній організаційно-правовій формі спосіб організації управління бізнесом з притаманними йому формами, методами, інструментами та засобами» [2]. Отже, трактування цього поняття залежить від власного предмета наукового пошуку автора. Враховуючи специфіку досліджуваної галузі, організаційний механізм управління у сфері забезпечення інвестиційної привабливості об'єктів природно-заповідного фонду – це сукупність управлінських засобів, за допомогою яких забезпечується організація управління процесом інвестування в об'єкти природно-заповідного фонду з притаманними йому формами, методами, інструментами та засобами». Наведена категорія має складну внутрішню структуру, що включає [3]:

- правила, організаційно-правові нормативи і стандарти, котрі визначають та регулюють структуру управління щодо підвищення інвестиційної привабливості природно-заповідної сфери, обов'язки, права та відповідальність органів управління й управлінських працівників галузі, організацію процесу діяльності її об'єктів;

- розподіл робіт з управління в зазначеному напрямі між різними виконавцями;

- оснащення управлінської праці засобами оргтехніки, кількість працівників у сфері забезпечення інвестиційної привабливості природно-заповідних об'єктів, матеріальне і моральне стимулювання їх праці.

Також у процесі забезпечення підвищення інвестиційної привабливості об'єктів природно-заповідного фонду України застосовується нормативно-правовий механізм державного управління. Ця категорія трактується науковцями неоднозначно. Так, О.Ф. Скакун визначає її як «узяті в єдності систему правових засобів, способів і форм, за допомогою яких нормативність права переводиться в упорядкованість суспільних відносин, задовольняються інтереси суб'єктів права, встановлюється та забезпечується правопорядок [4, с. 498]. У свою чергу, колектив авторів на чолі з В.В. Копейчиковим та С.Л. Лисенковим тлумачить досліджувану категорію як «сукупність правових засобів, за допомогою яких поведінка суб'єктів суспільних відносин приводиться у відповідність до приписів, що містяться в нормах права» [5, с. 261]. Згідно з іншим визначенням це «система правових засобів, за допомогою яких забезпечується результативний правовий вплив на суспільні відносини» [6, с. 30]. Очевидно, що аналогічно до розглянутого вище механізму управління конкретно правовий трактується вченими з позицій його місця в предметі їх наукового пошуку. Зважаючи на це, пропонуємо під правовим механізмом державного управління у сфері забезпечення інвестиційної привабливості об'єктів природно-заповідного фонду України розглядати сукупність правових засобів, за допомогою яких забезпечується правове регулювання процесу інвестування в об'єкти природно-заповідного фонду. Він включає [7]: ухвалені в установленому порядку чинні закони України, що

певною мірою регулюють державний фінансовий контроль та функціональну діяльність об'єктів і суб'єктів його системи; постанови Верховної Ради України, укази і розпорядження Президента України, постанови і розпорядження Кабінету Міністрів України, нормативні акти інших центральних органів виконавчої влади та місцевого самоврядування, затверджені в установленому порядку методичні рекомендації й інструкції, положення, статuti тощо, котрі стосуються регулювання процесу інвестування в об'єкти природно-заповідного фонду України.

Одним з ключових механізмів державного управління, що сприяє підвищенню інвестиційної привабливості таких об'єктів, є мотиваційний. Наведена категорія трактується авторами залежно від їх сфери наукових інтересів. Так, С.А. Шапіро вважає її «сукупністю мотивів, що формуються під впливом мотивоутворюючих дій» [8, с. 147]. У свою чергу, О.В. Федорчак визначає мотиваційний управлінський механізм як «сукупність командно-адміністративних та соціально-економічних стимулів, що спонукають державних службовців до високоефективної роботи» [9]. Колектив науковців під керівництвом Т.Є. Андрєєвої розглядає його як «комплекс організаційно-економічних, матеріально-технічних та соціально-психологічних інструментів і методів спонукання до ефективної праці для забезпечення досягнення мети мотиваційної політики» [10]. З огляду на викладені підходи, мотиваційним механізмом державного управління слід вважати комплекс організаційно-економічних, матеріально-технічних та соціально-психологічних інструментів і методів спонукання, котрі формуються під впливом мотивоутворюючих дій, що стимулюють інвестиційну діяльність в природно-заповідні об'єкти. Його застосовують з метою вдосконалення системи інвестиційної діяльності в зазначеній сфері та розподілу її результатів; організації праці, що включає постановку цілей, розширення трудових функцій, виробничу ротацію, застосування гнучких графіків, поліпшення трудових умов для осіб, що забезпечують процес інвестування в такі об'єкти [11].

Наведене вище свідчить, що кожен механізм державного управління у сфері підвищення інвестиційної привабливості об'єктів природно-заповідного фонду має складну внутрішню будову, містить низку взаємопов'язаних елементів. Практичне налагодження їх ефективної роботи сприятиме формуванню дієвої інвестиційної політики у зазначеній галузі.

На наш погляд, першочерговими у цьому напрямі є заходи щодо забезпечення ефективного функціонування організаційного, нормативно-правового та мотиваційного механізмів державного управління.

Упровадження нормативно-правового механізму державного управління передбачає:

- розробку та ухвалення кодифікованого правового акта з питань нормативного забезпечення регулювання процесу інвестиційної діяльності в об'єкти досліджуваної галузі;
- формування чіткого законодавчого поля з метою часткового роздержавлення (приватизації) об'єктів природно-заповідного фонду;

- нормативне врегулювання системи державно-приватного партнерства у сфері інвестування в такі об'єкти;

- зміни податкового законодавства щодо забезпечення спеціального податкового режиму оподаткування діяльності суб'єктів господарювання у разі ведення ними активної інвестиційної політики.

Для налагодження ефективної роботи організаційного механізму державного управління щодо підвищення інвестиційної привабливості об'єктів природно-заповідного фонду доцільно вжити такі заходи:

- розробити чіткий покроковий план формування інвестиційної привабливості таких об'єктів;

- створити в структурі Міністерства екології і природних ресурсів України спеціальний підрозділ формування та реалізації державної політики у сфері інвестування у природно-заповідні об'єкти, на який безпосередньо покласти відповідальність за реалізацію плану поліпшення інвестиційної привабливості останніх;

- проаналізувати функціональні обов'язки центральних органів влади, місцевого самоврядування та інших державних інституцій, окрім Міністерства екології та природних ресурсів України, обмежити їх компетенції щодо формування й реалізації державної політики у сфері забезпечення інвестиційної привабливості об'єктів природно-заповідного фонду;

- провести незалежний аудит природно-заповідних об'єктів України із залученням провідних міжнародних аудиторських компаній.

З метою налагодження ефективної роботи мотиваційного механізму державного управління процесом забезпечення підвищення інвестиційної привабливості об'єктів природно-заповідного фонду України доцільним, на наш погляд, є:

- створення пільгового режиму оподаткування для суб'єктів господарювання, які провадять інвестиційну діяльність у природно-заповідній сфері;

- надання державних грантів на проведення наукових розробок технологічного, організаційного та економічного характеру з питань функціонування досліджуваної сфери;

- забезпечення відкритості та прозорості використання й розподілу прибутку, отриманого у результаті такої інвестиційної діяльності, та створення рівних умов для вітчизняних і закордонних інвесторів;

- налагодження ефективної, нормативно врегульованої та закріпленої на законодавчому рівні системи партнерських відносин між державою й бізнесом у сфері інвестування в об'єкти природно-заповідного фонду.

Як впливає з викладеного вище, механізми державного управління, від яких залежить формування політики підвищення інвестиційної привабливості об'єктів природно-заповідного фонду України, тісно взаємопов'язані. Відповідно, налагодження їх ефективної роботи має здійснюватися комплексно, що в результаті забезпечить позитивний синергетичний ефект під час розробки дієвої стратегії.

Висновки. З огляду на зазначене можна констатувати, що:

- для подальшого збереження природно-заповідного фонду України необхідні значні грошові ресурси, забезпечити які винятково за рахунок державного бюджету неможливо;
- сучасний стан фінансування об'єктів природно-заповідного фонду потребує залучення ресурсів недержавного сектору економіки, зокрема інвестування приватних суб'єктів господарювання та фізичних осіб;
- активізації інвестування в природно-заповідну сферу сприятиме підвищення рівня її інвестиційної привабливості для бізнесу;
- відповідна цільова політика повинна розроблятися з використанням методів та механізмів державного управління національною економікою;
- реалізація запропонованих заходів щодо розбудови організаційного, нормативно-правового та інформаційного управлінських механізмів у сфері забезпечення інвестиційної привабливості об'єктів природно-заповідного фонду України сприятиме формуванню дієвої державної цільової політики.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Круглов М.И. Стратегическое управление компанией : учебник для ВУЗов / М.И. Круглов. – М. : Русская деловая литература, 1998. – 768 с.
2. Энциклопедический словарь бизнесмена. Менеджмент, маркетинг, информатика / [под ред. М.И. Молдованова]. – К. : Техника, 1993. – 856 с.
3. Основи менеджменту [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://library.if.ua/book/3/345.html>.
4. Скакун О.Ф. Теорія держави і права : підручник / О.Ф. Скакун [пер. з рос.]. – Х. : Консум, 2001. – 656 с.
5. Теорія держави і права : навч. посіб. / [А.М. Колодій, В.В. Копейчиков, С.Л. Лисенков та ін.] ; за заг. ред. С.Л. Лисенкова, В.В. Копейчикова. – К. : Юрінком Інтер, 2003. – 368 с.
6. Теория государства и права : учебник / под ред. С.С. Алексеева. – М. : Норма, 2004. – 496 с.
7. Сидоренко О.М. Оцінка функціонування правового механізму управління в роботі системи державного фінансового контролю України / О.М. Сидоренко // Малий і середній бізнес (право, держава, економіка). – 2014. – № 3–4 (58–59). – С. 158–164.
8. Шапиро С.А. Мотивація / С.А. Шапиро. – М. : ГроссМедиа, 2008. – 224 с.
9. Федорчак О.В. Класифікація механізмів державного управління [Електронний ресурс] / О.В. Федорчак // Демократичне врядування. – Вип. 1. – Режим доступу : http://www.lvivacademy.com/visnik/fail/O_Fedorchak.pdf.
10. Андреева Т.Є. Мотиваційний механізм як засіб підвищення ефективності праці в банківській сфері / Т.Є. Андреева, Д.А. Терещенко, В.А. Величко // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2013. – № 42. – С. 259–263.

11. Шишкін В. Мотиваційний механізм на підприємстві [Електронний ресурс] / В. Шишкін // Матеріали міжнар. наук.-практ. конф. : тези доповідей. – Режим доступу : http://conftiapv.at.ua/publ/konf_20_21_zhovtnja_2011_r/sekcija_5_ekonomichni_na_uki/23-1-0-1196.

REFERENCES

1. Kruglov, M.I. (1998). *Strategicheskoe upravlenie kompaniei* [Strategic management of the company]. Moskva: Russkaia Delovaia literature, 768 [in Russian].
2. Moldovanov, M.I. (Eds.). (1993). *Jenciklopedicheskij slovar' biznesmena. Menedzhment, marketing, informatika* [The encyclopedic businessman's dictionar. Management, marketing, informatics]. Kyiv: Tekhnika, 856 [in Russian].
3. Osnovi menedzhmentu [The basis of management]. Retrieved from <http://library.if.ua/book/3/345.html> [in Ukrainian].
4. Skakun, O.F. (2001). *Teoriia derzhavi i prava: pidruchnyk* [Theory of state and law: textbook]. Kharkiv: Konsum, 656 [in Ukrainian].
5. Kolodii, A.M., & Kopieichykov, V.V., & Lysenkov, S.L. (2003). *Teoriia derzhavy i prava: navch. posib.* [Theory of state and law: tutorial]. Kyiv: Yurinkom Inter, 368 [in Ukrainian].
6. Alekseev, S.S. (Eds.). (2004). *Teoriia gosudarstva I prava: uchebnik* [Theory of state and law: tutorial]. Moskva: Norma, 496 [in Russian].
7. Sydorenko, O.M. (2014). Otsinka funktsionuvannia pravovoho mekhanizmu upravlinnia v roboti systemy derzhavnogo finansovoho kontroliu Ukrainy [Assessment of the functioning of the legal mechanism of governance in the work of the system of state financial control of Ukraine]. *Malyi i serednii biznes (pravo, derzhava, ekonomika)*, 3-4 (58-59), 158-164 [in Ukrainian].
8. Shapyro, S.A. (2008). *Motyvatsiia* [Motivation]. Moskva: GrossMedia, 224 [in Ukrainian].
9. Fedorchak, O.V. Klasyfikatsiia mekhanizmiv derzhavnogo upravlinnia [Classification of mechanisms of public administration]. *Demokratychni vriaduvannia*, 1. Retrieved from http://www.lvivacademy.com/visnik/fail/O_Fedorchak.pdf [in Ukrainian].
10. Andrieieva, T.E., & Tereshchenko, D.A., & Velychko, V.A. (2013). Motyvatsiinyi mekhanizm yak zasib pidvyshchennia efektyvnosti pratsi v bankivskii sferi [Motivational mechanism as a means of improving the efficiency of labor in the banking sector]. *Visnyk ekonomiky transportu i promyslovosti*, 42, 259-263 [in Ukrainian].
11. Shyshkin, V. Motyvatsiinyi mekhanizm na pidpriemstvi [Motivational mechanism at the enterprise]. *Materialy mizhnar. nauk.-prakt. konf.: tezy dopovidei*. Retrieved from http://conftiapv.at.ua/publ/konf_20_21_zhovtnja_2011_r/sekcija_5_ekonomichni_nauki/23-1-0-1196 [in Ukrainian].